

Sebastian Margiewicz

SYNOD DIECEZJALNY
ODNOWĄ KOŚCIOŁA PARTYKULARNEGO
NA PRZYKŁADZIE I SYNODU DIECEZJI EŁCKIEJ

Diecezja ełcka została powołana do istnienia przez papieża Jana Pawła II bullą *Totus Tuus Poloniae Populus* 25 marca 1992 r.¹ Pierwszym biskupem ełckim został mianowany biskup Wojciech Ziemba. Terytorium nowej diecezji zostało wydzielone z dotychczas istniejącej diecezji warmińskiej (89 parafii) oraz z diecezji łomżyńskiej (40 parafii) [Guzewicz 2008, 171]. Konieczne zatem stało się ujednoczenie i integracja parafii w strukturach nowego Kościoła partykularnego. W tym celu bp Ziemba, w piątą rocznicę powstania diecezji, podjął decyzję o zwołaniu I Synodu Diecezji Ełckiej². Sekretarzem Generalnym Synodu został ustanowiony ks. prof. E. Przekop. Pierwsza Sesja Synodu odbyła się 25 marca 1998 r. [Przekop 1997, 6-7].

MGR LIC. SEBASTIAN MARGIEWICZ – doktorant, Katedra Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego, Instytut Prawa Kanonicznego, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II; adres do korespondencji: ul. Kościuszki 9, 19-300 Ełk; e-mail: sebastian.margiewicz@gmail.com

¹ Ioannes Paulus PP. II, *Totus Tuus Poloniae Populus* (25.03.1992), AAS 84 (1992), s. 1099-112; tekst polski w: „Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich” 3 (1992), nr 2, s. 4-27.

² Podczas sesji statutowej synodu bp Ziemba uzasadnił potrzebę jego zwołania w następujący sposób: „Dane statystyczne odnoszące się do całej Diecezji nie oddają w pełni jej specyfiki widzianej od strony wiernych, kapłanów i parafii. Ciągłe trzeba pamiętać, że proces integracyjny trwa. Wypracowanej przez dziesiątki lat, a nawet dłużej, tradycji nie można ujednoczyć w ciągu kilku lat. Tym bardziej, że od początku istnienia Diecezji Ełckiej przyjąłem zasadę, że ujednoczenie diecezji nie będzie polegało na usuwaniu czegokolwiek, co stanowi dorobek pokoleń, ale na wzajemnym ubogacaniu się wnoszonymi jakby wiano do nowej Diecezji wartościami z Kościoła łomżyńskiego i z Kościoła warmińskiego”, zob. W. Ziemba, *Przemówienie na Sesji Statutowej z dnia 22 kwietnia 1998 r.*, w: *I Synod Diecezji Ełckiej (1997-1999)*, Kuria Biskupia Diecezji Ełckiej, Ełk 1999, s. 273.

Celem artykułu będzie ukazanie znaczenia synodu diecezjalnego w procesie unifikacji wewnętrznej organizacji Kościoła partykularnego oraz jego ustawodawstwa w zestawieniu ze statutami synodalnymi I Synodu Diecezji Ełckiej.

1. POJĘCIE SYNODU DIECEZJALNEGO

Ustawodawca w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r.³ stanowi: „Synod⁴ diecezjalny jest zebraniem wybranych kapłanów oraz innych wiernych Kościoła partykularnego, którzy dla dobra całej wspólnoty diecezjalnej świadczą pomoc biskupowi diecezjalnemu” (kan. 460)⁵. Instytucja synodu powstała w połowie II w. jako wyraz poczucia jedności wspólnot chrześcijańskich i potrzeby konsultacji w sprawach wiary. Sobór Watykański II nie przedstawił konkretnych wytycznych dotyczących synodów diecezjalnych, wyraził jedynie życzenie, aby instytucje soborów i synodów nabrały nowych mocy, dzięki czemu można byłoby lepiej zatroszczyć się o wzrost wiary [Sitarz 2013, 1340]⁶. Należy wskazać, że przedstawiona powyżej wizja synodu ukazuje go jako dynamiczny, angażujący nie tylko duchowieństwo, ale cały lud Boży Kościoła partykularnego. Jest to jakby poszerzenie tego, co stanowiło dotychczas główny cel synodu, a co teraz ujawnia się w ruchu angażującym cały lud Boży już podczas prac synodu i w konieczności wytyczenia przez synod sposobu pracy apostołskiej w diecezji [Sztafrowski 1985, 147; Tenże 1987, 61-75].

2. ZADANIA SYNODU DIECEZJALNEGO

Celem synodu diecezjalnego jest wspieranie biskupa w sprawowaniu jego urzędu. Synod zachęca biskupa do współpracy z nim, z kapłanami,

³ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski w: *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum, Poznań 1984 [dalej cyt.: KPK/83].

⁴ Z grec. *synodeuein* – odbywać wspólną drogę, wspólny bieg [Góralski 2006, 826].

⁵ *Synodus dioeclesana est coetus delectorum sacerdotum aliorumque christifidelium Ecclesiae particularis, qui in bonum totius communitatis dioeclesanae Episcopo dioeclesano adiutricem operam praestant*. Szerzej zob. Sitarz 2004b, 170.

⁶ Szerzej na temat synodu diecezjalnego w historii Kościoła: Rozkrut 2002, 17-66; Sztafrowski 1988, 21-33; Morawski 1937, 223-49; Wroceński 1998, 52-68.

wiernymi świeckimi oraz zakonnikami⁷. Jan Paweł II podkreślał, że synod jest „bezpośrednim i nieodłącznym działaniem rządów biskupich, wydarzeniem komunii, wyrażając w ten sposób, że natura wspólnoty hierarchicznej należy do głębokiej natury Kościoła”⁸. Zadaniem synodu jest także rozwijanie duszpasterstwa, inicjowanie nowych działań, udzielanie wskazówek oraz usuwanie ujemnych objawów w życiu kościelnym. Zgromadzeni na synodzie mają świadczyć pomoc biskupowi dla dobra całej wspólnoty diecezjalnej. Ich zadaniem jest konkretyzacja prawa powszechnego w warunkach Kościoła diecezjalnego. Ci, którzy uczestniczą w synodzie formułują swoją opinię lub „votum” w odniesieniu do pytań, które zostały przez niego przedłożone. „Votum” określone jest jako „głos doradczy” w celu ukazania, że w kompetencji biskupa leży zaakceptowanie bądź nie zaleceń członków tego zgromadzenia. Synod diecezjalny nie może zajmować się problemami dotyczącymi Kościoła powszechnego ani ingerować w sprawy zastrzeżone biskupowi (ISD I.2.) [Sitarz 2005, 335].

Celem zapowiedzianego w uroczystość Zesłania Ducha Świętego dnia 18 maja 1997 r. I Synodu Diecezji Ełckiej⁹ była przede wszystkim ogólnodiecezjalna refleksja nad sytuacją pastoralną w diecezji, a także ustalenie najważniejszych zadań na przyszłość. Myśl o synodzie diecezjalnym pojawiła się już wcześniej, a na potrzebę jego ustanowienia wskazywała konieczność wzajemnego poznawania się oraz twórczej akceptacji dwóch tradycji duszpasterskich diecezji, z których została utworzona diecezja ełcka, tj. diecezja warmińska i diecezja łomżyńska¹⁰. Zamierzeniami pierwszego synodu w dziejach diecezji ełckiej było spowodowanie ożywienia religijnego, wciągnięcie poszczególnych parafii i dekanatów w nurt życia Kościoła partykularnego oraz utworzenie odpowiednich zbiorów zaleceń, wskazówek i wniosków, tj. statutów synodalnych [Przekop 1999, 14].

⁷ Congregatio pro Episcopis, Congregatio pro Gentium Evangelizatione, *Instructio de synodis dioecesanis agendis* (19.03.1997), AAS 89 (1997), s. 706-27; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł 2*, red. i oprac. M. Sitarz, A. Romanko, U. Wasilewicz, P. Zając, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2013, s. 514-57 [dalej cyt.: ISD], *Wprowadzenie*.

⁸ Jan Paweł II, *Homilia z 3 października 1992 r.*, „L'Osservatore Romano” (wydanie włoskie) 4.10.1992, s. 4-5.

⁹ *Dekret Biskupa Ełckiego zapowiadający zwołanie I Synodu Diecezji Ełckiej*, w: *I Synod Diecezji Ełckiej*, s. 259.

¹⁰ W. Ziemia, *Z Janem Pawłem II w trzecie tysiąclecie*, w: *I Synod Diecezji Ełckiej*, s. 7.

3. USTANOWIENIE SYNODU DIECEZJALNEGO

Ustawodawca kodeksowy stanowi zasadę odnoszącą się do trybu zwołania synodu diecezjalnego. Zgodnie z kan. 462, synod diecezjalny zwołuje tylko biskup diecezjalny¹¹. To uprawnienie przysługuje także tym, którzy są zrównani z nim w prawie (kan. 381). Zalicza się do nich: prałata i opata terytorialnego (kan. 370), wikariusza apostolskiego i prefekta apostolskiego (kan. 371 § 1), administratora apostolskiego administratury apostolskiej erygowanej na stałe (kan. 371 § 2). Prawo do ustanowienia synodu diecezjalnego posiadają również zwierzchnicy struktur personalnych. Są to: biskup polowy dla ordynariatu wojskowego¹², administrator personalnej administratury apostolskiej św. Jana Marii Vianneya¹³, a także ordynariusz personalny ordynariatu dla anglikanów¹⁴.

Synod diecezjalny powinien odbywać się „ilekroć, zdaniem biskupa diecezjalnego i po wysłuchaniu rady kapłańskiej uzasadniają to okoliczności” (kan. 461 § 1). Okoliczności, dla których zaleca się zwołanie synodu, mogą być różnego rodzaju: zmiana granic diecezji, brak ogólnego planu duszpasterskiego w diecezji, potrzeba zastosowania na poziomie lokalnym norm i innych dyrektyw, problemy duszpasterskie wymagające rozwiązania na szczeblu diecezjalnym, potrzeba bardziej intensywnej wspólnoty kościelnej. Przy ocenie możliwości zwołania synodu biskup diecezjalny powinien uwzględnić informacje z wizytacji duszpasterskiej diecezji, może zlecić przeprowadzenie badań i ankiet, które pozwolą w lepszy sposób rozeznaczyć, jakie sprawy powinny zostać poruszone w czasie synodu. Jeżeli biskup podejmie decyzję o zwołaniu synodu w celu rozważania poszczególnych kwe-

¹¹ Ustawodawca wskazał, że nie ma prawa do zwoływania synodu diecezjalnego tymczasowy rządcą diecezji sprawujący władzę w sytuacji *sede impedita* (kan. 413) i *sede vacante* (kan. 419-421) oraz biskup koadiutor, biskup pomocniczy czy administrator diecezji [Sitarz 2005, 339].

¹² Ioannes Paulus PP. II, *Constitutio apostolica qua nova canonica ordinatio pro spirituali militum curae datur Spirituali militum curae* (21.04.1986), AAS 78 (1986), s. 481-86; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. i oprac. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2006, s. 211-17.

¹³ *Congregatio pro Episcopis, Decretum Animarum bonum de Administratione Apostolica personali „Sancti Ioannis Mariae Vianney” condenda* (18.01.2002), AAS 94 (2002), s. 305-308; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł 2*, s. 558-63; Szerzej zob. Zajac 2015, 107-29.

¹⁴ Benedictus XVI, *Constitutio apostolica Anglicanorum coetibus que Personales Ordinariatus pro Anglicanis conduntur qui plenam communionem cum Catholica Ecclesia ineunt* (4.11.2009), AAS 101 (2009), s. 985-90; tekst polski w: „L'Osservatore Romano” (wydanie polskie) 31 (2010), nr 1, s. 11-13.

stii, wydaje dekret zwołujący synod, zazwyczaj podczas ważnego święta liturgicznego w diecezji (ISD III.A.)¹⁵.

Jeżeli chodzi o uczestników synodu diecezjalnego, to ustawodawca podzielił ich na trzy kategorie: obligatoryjnych, fakultatywnych i obserwatorów. Do uczestnictwa w synodzie zobowiązani z mocy prawa powszechnego są: biskup koadiutor oraz biskupi pomocniczy; wikariusz generalny, wikariusze biskupi oraz wikariusz sądowy; kanonicy kościoła katedralnego; członkowie rady kapłańskiej; rektor wyższego seminarium diecezjalnego; dziekani. Do członków obligatoryjnych synodu diecezjalnego z wyboru zalicza się: przynajmniej jednego prezbitera z każdego dekanatu, wybranego przez duchowieństwo tegoż dekanatu; wiernych świeckich¹⁶, także członków instytutów życia konsekrowanego, wybranych przez radę duszpasterską, a tam gdzie jej nie ma, w sposób oznaczony przez biskupa diecezjalnego; niektórych przełożonych instytutów zakonnych i stowarzyszeń życia apostołskiego, w liczbie i sposobie wyboru wskazanym przez biskupa diecezjalnego (kan. 463 § 1).

Drugą kategorię uczestników synodu diecezjalnego stanowią osoby włączone do grupy fakultatywnej. Zostają one wezwane przez biskupa diecezjalnego na synod diecezjalny spośród: innych duchownych, przedstawicieli instytutów życia konsekrowanego czy wiernych świeckich. W tej grupie należy uwzględnić „powołania kościelne, czy różne dzieła apostołskie, które nie są wystarczająco reprezentowane wśród wybranych członków synodu” (ISD II.3.). Dzięki temu synod może w odpowiedni sposób odzwierciedlać potrzeby całej diecezji.

Jeżeli biskup diecezjalny uzna to za stosowne, może zaprosić również na synod w charakterze obserwatorów przedstawicieli Kościołów czy wspólnot kościelnych, które nie są w pełnej komunii z Kościołem katolickim. Te osoby zostają włączone do grupy obserwatorów. Nie mają oni jednak prawa do wygłaszania swoich opinii ani prawa do głosowania. Ustawodawca nie wspomina o ekspertach, których biskup mógłby dowolnie po-

¹⁵ Congregatio pro Episcopis, *Direttorio Apostolorum Successores* per il ministero pastorale dei vescovi (22.02.2004), Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2004; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, s. 517-711 [dalej cyt.: AS], nr 172. Szerzej zob. Rozkret 2002, 77.

¹⁶ W wyborze wiernych świeckich, w miarę możliwości należy zastosować kan. 512 § 2. W celu zapewnienia ważności ich wkładu w dobro Kościoła należy dokonać wyboru, spośród osób odznaczających się dobrymi obyczajami, wiarą i roztropnością. Zgodnie z *Instrukcją o synodach diecezjalnych* są to niezbędne wymogi, dzięki którym te osoby mogą wziąć udział w synodzie (ISD II.3.).

wołać do uczestniczenia w sesjach synodalnych bez prawa głosu [Sitarz 2005, 340].

W sytuacji, gdy osoba, która została zaproszona na synod diecezjalny nie może na niego przybyć z powodu poważnej przyczyny, jest zobowiązana powiadomić o tym biskupa diecezjalnego. Osobie, która nie może być obecna na synodzie, nie przysługuje przy tym uprawnienie do ustanowienia swojego pełnomocnika [Sitarz 2004a, 123; Góralski 1986, 56].

Pierwszy w historii Kościoła ełckiego synod diecezjalny został zwołany przez bpa Ziembę 25 marca 1998 r. Biskup do prac w synodzie diecezjalnym powołał następujące osoby piastujące urząd w Kościele diecezjalnym: biskupa pomocniczego, wikariusza generalnego, wikariusza sądowego, rektora wyższego seminarium duchownego w Ełku, członków rady kapłańskiej, kanoników ełckiej kapituły katedralnej, dziekanów, delegatów duchowieństwa z poszczególnych dekanatów oraz delegatów katolików świeckich z parafii diecezji ełckiej. Ponadto do uczestnictwa w pracach synodu powołał członków Konkatedralnej Kapituły Sambijskiej i Kolegiackiej Kapituły Sejneńskiej, a także przedstawicieli prezbiterium, zakonów i zgromadzeń męskich i żeńskich oraz osoby świeckie¹⁷. Nie ma informacji o zaproszeniu na synod w charakterze obserwatorów przedstawicieli innych wspólnot kościelnych.

4. PRZYGOTOWANIE I PRZEBIEG SYNODU DIECEZJALNEGO

Kwestie, które mają stanowić treść obrad synodu diecezjalnego, są proponowane i wstępnie opracowywane w czasie poprzedzającym synod. W przygotowaniu synodu biskup może skorzystać z pomocy organów doradczych, jakimi są: diecezjalna rada ekonomiczna (kan. 492), rada kapłańska (kan. 495), kolegium konsultorów (kan. 502) i diecezjalna rada duszpasterska (kan. 511). Do koordynowania i prowadzenia przygotowań synodu diecezjalnego biskup diecezjalny powinien ustanowić komisję przygotowawczą¹⁸. Członkowie tej komisji są wybierani przez biskupa spośród

¹⁷ *Dekret Biskupa Ełckiego zwołujący I Synod Diecezji Ełckiej*, w: *I Synod Diecezji Ełckiej*, s. 267-68; Szerzej o uczestnikach I Synodu Diecezji Ełckiej zob. *Uczestnicy I Synodu Diecezji Ełckiej*, w: tamże, s. 275-80.

¹⁸ „Żeby synod prawidłowo był zorganizowany i rzeczywiście przyczynił się do rozwoju wspólnoty, musi być dokładnie przygotowany, zarówno przez odpowiednie ułożenie jego treści, jak i przez mobilizowanie opinii publicznej oraz świadomości wiernych, co się osiąga przez odpowiednie rozpowszechnienie wiadomości dotyczących Synodu”,

kapłanów i wiernych świeckich odznaczających się duszpasterską roztropnością i odpowiednimi kompetencjami. W komisji tej nie może zabraknąć ekspertów z prawa kanonicznego i liturgii. Komisja przygotowawcza w sposób szczególny zajmuje się sprawami dotyczącymi organizacji i przygotowania synodu, jak również w opracowywaniu regulaminu synodu, określaniu pytań, jakie mają być rozważane podczas obrad, a także wyznaczaniu uczestników synodu (ISD III.B.1.).

Biskup może ustanowić także sekretariat synodu, któremu przewodniczy członek komisji przygotowawczej. Sekretariat zajmuje się sprawami organizacyjnymi, m.in. przesyła i archiwizuje dokumentację, sporządza protokoły oraz zajmuje się kwestiami natury techniczno-organizacyjnej i finansowej. Zaleca się też utworzenie biura prasowego synodu, w celu właściwego przekazywania informacji mediom [Sitarz 2014, 98].

Kolejnym etapem przygotowania jest publikacja regulaminu synodu. Regulamin powinien określać: skład synodu, kryteria, według których wybierani są wierni świeccy, członkowie instytutów życia konsekrowanego, przełożeni instytutów zakonnych i stowarzyszeń życia apostołskiego. Regulamin wskazuje także sposób przeprowadzania wyboru uczestników synodu i wybór tych członków do pełnienia urzędów podczas synodu. Wyszczególnione są także urzędy synodalne, komisje synodalne i ich składy. Normuje się również sposoby postępowania podczas synodu wraz ze wskazaniami dotyczącymi czasu i sposobu zabierania głosu oraz głosowania (ISD III.B.2.) [Dudziak 2004, 43-44].

Ustawodawca zalecił także biskupowi diecezjalnemu, aby przed rozpoczęciem synodu, korzystając z pomocy komisji przygotowawczej, przedstawił diecezjanom potrzeby i inicjatywy apostołskie, które będą stanowiły przedmiot obrad. Wierni, podczas konsultacji przedsynodalnej, mogą zgłaszać swoje postulaty, potrzeby i życzenia. Efektem tych konsultacji są przygotowywane dokumenty robocze synodu, które mogą mieć charakter prawny lub duszpasterski, mogą dotyczyć ogółu aktualnych problemów diecezji albo też jednego tematu synodalnego. Następnie teksty robocze synodu są przesyłane jego uczestnikom, aby mogli je dokładnie przeanalizować przed obradami [Sitarz 2014, 98].

Celem odpowiedniego przygotowania się do sporządzenia uchwał synodalnych biskup diecezji ełckiej ustanowił następujące komisje synodalne:

zob. *Congregatio pro Episcopis, Directorium Ecclesiae imago de pastorali ministerio Episcoporum Ecclesiae imago* (22.02.1973), Typis Polyglottis Vaticanis 1973; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, s. 403-516, nr 164; AS 173.

Komisję ds. Struktur Diecezjalnych, Komisję ds. Duchowieństwa, Komisję ds. Współpracy z Zakonami, Komisję ds. Duszpasterstwa, Komisję ds. Nauczania i Wychowania, Komisję ds. Kultu Bożego, Komisję ds. Katolików Świeckich, Komisję ds. Środków Społecznego Przekazu, Komisję ds. Ekonomicznych, Komisję ds. Rodziny, Komisję ds. Młodzieży, Komisję ds. Charytatywnych oraz Komisję ds. Architektury i Sztuki Sakralnej¹⁹. Ponadto do odpowiedniego koordynowania synodu powołał Komisję Główną Synodu Diecezji Elckiej, której przewodniczył. Komisja Główna miała za zadania kierowanie całością prac synodalnych, a przede wszystkim koordynowanie działalności poszczególnych komisji roboczych, przyjmowanie opracowanych przez nie projektów. Poza tym przedkładała projekty uchwał synodalnych na sesjach plenarnych i wreszcie przekazywała Biskupowi Elckiemu do zatwierdzenia uchwały synodalne. Wraz z ustanowieniem Komisji Synodalnej został powołany Sekretariat Synodu²⁰.

Przepisy dotyczące przebiegu prac synodalnych ustawodawca kodeksowy uregulował w kan. 465. Szerzej te kwestie rozwijają i tłumaczą Dykasterie Kurii Rzymskiej w *Instrukcji o synodach diecezjalnych* z 1997 r. Synod składa się z sesji synodalnych, które należy tak zorganizować, aby był wystarczający czas na przeanalizowanie pytań oraz na dyskusje. Zaleca się odpowiednią oprawę liturgiczno-modlitewną synodu, opartą na *Ceremonialae Episcoporum*²¹. W tych uroczystościach liturgicznych mogą brać udział wszyscy wierni. Zachęca się także do przeprowadzania szczegółowej katechezy, które ma na celu przypomnienie nauczania Kościoła oraz właściwą formację wiernych świeckich. Ustawodawca wskazuje katedrę biskupa jako najbardziej stosowne miejsce do przebiegu sesji synodalnych. Przewodniczącym synodu jest biskup diecezjalny, któremu przysługuje uprawnienie delegowania na poszczególne sesje synodu wikariusza generalnego lub wikariusza biskupiego, w celu wypełnienia tego obowiązku (ISD IV.1-2.) [Dudziak 1984, 70; Sitarz 2009, 155].

Przed rozpoczęciem dyskusji synodalnych członkowie synodu składają wyznanie wiary zgodnie z kan. 833, 1°. W pierwszej kolejności uczestni-

¹⁹ *Dekret Biskupa Elckiego ustanawiający komisje synodalne I Synodu Diecezji Elckiej*, w: *I Synod Diecezji Elckiej*, s. 265.

²⁰ *Dekret Biskupa Elckiego powołujący Komisję Główną i Sekretariat I Synodu Diecezji Elckiej*, w: *I Synod Diecezji Elckiej*, s. 266.

²¹ Na temat oprawy liturgicznej w czasie synodu diecezjalnego zob. *Ceremoniał liturgicznej postugi biskupów. Odnowiony zgodnie z postanowieniem świętego Soboru Watykańskiego II wydany z upoważnienia Jana Pawła II dostosowany do zwyczajów diecezji polskich*, Wydawnictwo Księgarnia św. Jacka, Katowice 2013, pkt 1185-1192.

kom są przedkładane poszczególne zagadnienia, które mają być omawiane, następnie przewiduje się czas na dyskusje. Podczas dyskusji synodalnych pamiętać należy o szczególnej więzi pomiędzy Biskupem Rzymu a danym Kościołem partykularnym. Rodzi to specjalne zobowiązanie dla biskupa diecezjalnego, który ma zadbać o to, aby z dyskusji synodalnej wykluczać takie opinie, które są wydawane w tym celu, by je przesłać jako „vota”²² do Stolicy Apostolskiej. W czasie obrad synodu można poszczególne zagadnienia, dyskutowane na synodzie poddawać głosowaniu. Czyni się to dlatego, aby osiągnąć wiedzę o stanie opinii członków w danej sprawie. Na zakończenie dyskusji należy wypowiedzi członków synodu zebrać i podsumować w celu ich dalszego zbadania [Dudziak 2004, 48-49; Pawluk 2010, 204-205]. Po zakończeniu wystąpień biskup powierza poszczególnym komisjom zadanie zredagowania propozycji dokumentów synodalnych. Ma również prawo, według swojego roztropnego osądu, zawiesić lub rozwiązać synod diecezjalny. Na mocy samego prawa synod diecezjalny zostaje przerwany z chwilą wakatu lub przeszkody w działaniu stolicy biskupiej, dopóki nowy biskup diecezjalny nie poleci go kontynuować lub nie stwierdzi, że został rozwiązany (AS 175) [Rozkrut 1999, 153; Góralski 1988, 43; Tenże 1986, 57].

Rozpoczęcie I Synodu Diecezji Ełckiej nastąpiło w wigilię uroczystości św. Wojciecha, dnia 22 kwietnia 1998 r. w kościele pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Ełku²³. Podczas uroczystej sesji synodalnej pod przewodnictwem bpa Ziembę zostały wręczone nominacje przewodniczącym komisji synodalnych, następnie przyjęto przysięgę wierności członków Komisji Głównej i Sekretariatu Synodu. Po przyjęciu przysięgi zostały zaprezentowane Statuty Synodalne przez Sekretarza Generalnego Synodu – ks. prałata Edmunda Przekopa. Mając na uwadze zalecenia ustawodawcy powszechnego uroczystej sesji synodalnej towarzyszyła modlitwa oraz odpowiednia oprawa liturgiczna. Pomędzy sesjami poszczególnych komisji synodalnych, odbyło się dziesięć roboczych sesji synodalnych, a mianowicie w: Piszcu, Giżycku, Augustowie, Olecku, Suwałkach i Ełku, w ramach konferencji rejonowej z udziałem wszystkich kapłanów, katechetów, członków parafialnych zespołów synodalnych parafii danego rejonu, a także przed-

²² Czyni się to dlatego, że są to opinie, które się przeciwstawiają nauce Kościoła, albo też dotyczą zagadnień zastrzeżonych kościelnej władzy najwyższej (ISD IV.4.).

²³ Uroczystość ta nie odbyła się w katedrze, jak zalecał ustawodawca, ze względu na dużą ilość osób uczestniczących w uroczystości. Kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa jest większy niż ełcka katedra.

stawiciele Komisji Głównej i Sekretariatu Synodu. Dnia 10 lutego 1999 r. odbyła się sesja Komisji Głównej, na której zaprezentowano dotychczasowe prace synodu, przewodniczący poszczególnych komisji zdali relacje na temat dotychczasowych osiągnięć, a także wysłuchano wskazań i zaleceń Biskupa Elckiego. Na Sesji Statutowej Synodu, która miała miejsce 22 kwietnia 1999 r., po wprowadzeniu Wiceprzewodniczącego Synodu – biskupa Edwarda Samsela – zaprezentowano propozycję zmian w projektach Statutów Synodu, by następnie przejść do głosowania nad poszczególnymi częściami Statutów Synodalnych, tj.: cz. I – Wewnętrzna organizacja Kościoła elckiego; cz. II – Duszpasterstwo w Kościele elckim; cz. III – Uświęcające zadania Kościoła elckiego; cz. IV – Posłannictwo wiernych świeckich w Kościele elckim; cz. V – Sprawy ekonomiczne i środki społecznego przekazu w Kościele elckim. Po głosowaniu nad przyjęciem Statutów Synodalnych zostały przekazane do wiadomości wyniki głosowania, które wskazywały na akceptację tychże Statutów. Podsumowanie prac synodalnych i prezentacja księgi Statutów miała miejsce dnia 4 czerwca 1999 r. w katedrze elckiej w obecności Biskupa Elckiego, Komisji Głównej, Sekretariatu Synodu oraz księży dziekanów i innych przedstawiciele diecezji²⁴.

5. ZAKOŃCZENIE SYNODU DIECEZJALNEGO

Na synodzie diecezjalnym jedynym ustawodawcą jest biskup diecezjalny, podczas gdy innym uczestnikom przysługuje tylko głos doradczy. W związku z tym, po zakończeniu sesji synodalnych, biskup diecezjalny ostatecznie redaguje i akceptuje deklaracje i dekryty synodalne, następnie podpisuje je i nakazuje ich opublikowanie. Z mocy prawa nieważne są te dekryty synodalne, które są przeciwne wyższemu prawu: powszechnemu Kościoła, dekretów generalnych synodów partykularnych i konferencji biskupów, dekretów ogólnego zebrania biskupów prowincji w sprawach należących do ich kompetencji (ISD V.4.).

Zgodnie z kan. 467 biskup diecezjalny powinien podać do wiadomości treść deklaracji oraz dekretów synodalnych metropolicie i konferencji biskupów. Ustawodawca w *Instrukcji o synodach diecezjalnych* dodaje, iż ma obowiązek przekazać kopię dokumentacji synodalnej, za pośrednictwem legata papieskiego, do wiadomości Kongregacji ds. Biskupów bądź Kongregacji ds. Ewangelizacji Narodów (ISD V.5.) [Arrieta 2011, 407-408; Wójcik

²⁴ *Kalendarium I Synodu Diecezji Elckiej*, w: *I Synod Diecezji Elckiej*, s. 286-95.

1986, 128]. Jeżeli w postanowieniach synodalnych nie byłyby dodane żadne wzmianki o ich wykonaniu, to biskup diecezjalny, po zakończeniu synodu, powinien wydać odpowiednie zalecenia i pouczenia w tej sprawie. Do kompetencji biskupa diecezjalnego należy przynaglanie dekretami przestrzegania postanowień synodalnych [Dudziak 2004, 50; Dyduch 1997, 35].

Statuty I Synodu Diecezji Ełckiej, który trwał niecałe dwa lata, zostały zatwierdzone i promulgowane dekretem Biskupa Ełckiego z dnia 8 czerwca 1999 r., w dniu wizyty Ojca Świętego Jana Pawła II w Ełku. Biskup Ełcki w powyższym dekreście stanowiąc, iż przepisy Statutu I Synodu Diecezji Ełckiej będą obowiązywały od dnia 17 września 1999 r.²⁵ Księga Statutów Synodalnych została przekazana Jego Świętobliwości Ojcu Świętemu Janowi Pawłowi II podczas Mszy św. celebrowanej w Ełku²⁶.

Analizując Statuty I Synodu Diecezji Ełckiej, należy stwierdzić, iż składają się one z tysiąc dwudziestu punktów, które zostały podzielone na pięć ksiąg: Normy Ogólne, Lud Boży, Nauczycielskie Zadanie Kościoła, Uświęcające Zadanie Kościoła i Dobra Doczesne Kościoła. Można zauważyć, iż tytuły poszczególnych ksiąg odpowiadają tytułom pierwszych pięciu księgom KPK/83. Księga Synodalna oprócz poszczególnych statutów, zawiera także Aneksy do Statutów. Znajduje się tam m.in. Regulamin Kurii Diecezji Ełckiej, Statuty Parafialnej Rady Duszpasterskiej i Ekonomicznej, Statuty Rady Kapłańskiej, Kolegium Konsultorów i Ełckiej Kapituły Katedralnej, czy odpowiednie zarządzenie dotyczące np. sprawy prowadzenia ksiąg parafialnych w Diecezji Ełckiej²⁷. Statuty te wraz z aneksami okazały się kluczowe w procesie normowania struktury młodej diecezji. Porządkują one także najważniejsze kwestie dotyczące instytucji diecezjalnych. Jednakże można zauważyć, że synod ten miał przede wszystkim charakter duszpasterski. Zwrócono uwagę na fundamentalne kwestie dotyczące ożywienia życia religijnego w parafiach, większego zaangażowania wiernych świeckich w życie ich wspólnot. Dostrzeżono konieczność akcentowania roli niedzielnej Eucharystii w życiu chrześcijanina, poprawy jakości katechezy, która powinna być nie tylko w szkołach, ale również przy parafiach, połączona z duszpasterstwem dzieci i młodzieży [Szewczyk 2001, 309-10]²⁸.

²⁵ Dekret Biskupa Ełckiego zatwierdzający i promulgujący Statuty I Synodu Diecezji Ełckiej, w: *I Synod Diecezji Ełckiej*, s. 15.

²⁶ *Kalendarium I Synodu Diecezji Ełckiej*, s. 295.

²⁷ Szerzej zob. *I Synod Diecezji Ełckiej*.

²⁸ Tamże, pkt 198-336 oraz 510-566.

ZAKOŃCZENIE

Po przeanalizowaniu ustawodawstwa kościelnego odnoszącego się do instytucji synodu diecezjalnego oraz po zapoznaniu się z przebiegiem obrad I Synodu Diecezji Ełckiej i jego normami można stwierdzić, że synod ten wpisał się w program integracji duchowieństwa i świeckich diecezji, wyznaczenia nowych programów duszpasterskich oraz unormowania kwestii dotyczących funkcjonowania diecezji ełckiej po jej erygowaniu w 1992 r. Jednakże, jak trafnie zauważył ówczesny biskup diecezjalny ełcki, aby przesłanie synodu nie pozostało tylko zapisane w księdze statutów, należało podjąć dodatkowo inicjatywę propagowania prawodawstwa synodalnego. W tym celu Główna Komisja Posynodalna organizowała w diecezji „Niedziele Synodalne”, podczas których w czasie liturgii i organizowanych spotkań poruszano kwestie zawarte w statutach synodalnych. Wskazano ważną rolę proboszczów parafii oraz członków parafialnych zespołów synodalnych. Bez poznania i przyjęcia przez wszystkich mieszkańców diecezji uchwał synodalnych trudno traktować je jako podstawowe normy funkcjonowania diecezji²⁹.

Analizując przygotowania, zwołanie, przebieg oraz zakończenie synodu można stwierdzić, że został on przeprowadzony zgodnie z normami Kościoła katolickiego dotyczącymi synodu diecezjalnego. Ponieważ był to pierwszy synod w nowopowstałej diecezji jego rola unifikująca jest szczególnie widoczna w statutach i aneksach odnoszących się do instytucji diecezjalnych. Cenne są także normy poświęcone duchowieństwu wywodzącemu się z tradycji dwóch różnych diecezji, które miały za cel stworzenie jednolitego prezbiterium w diecezji. Natomiast można stwierdzić, że w uchwałach synodalnych akcent odnowy Kościoła lokalnego został położony szczególnie w kwestiach dotyczących sakramentów, duszpasterstwa, katechezy. W pracy i propagowanie uchwał synodalnych starano się zaangażować jak największą liczbę osób świeckich.

²⁹ Tamże, s. 311.

BIBLIOGRAFIA

Źródła prawa

- Benedictus XVI, Constitutio apostolica Anglicanorum coetibus que Personales Ordinariatus pro Anglicanis conduntur qui plenam communionem cum Catholica Ecclesia ineunt (4.11.2009), AAS 101 (2009), s. 985-90; tekst polski w: „L'Osservatore Romano” (wydanie polskie) 31 (2010), nr 1, s. 11-13.
- Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów. Odnowiony zgodnie z postanowieniem świętego Soboru Watykańskiego II wydany z upoważnienia Jana Pawła II dostosowany do zwyczajów diecezji polskich, Wydawnictwo Księgarnia św. Jacka, Katowice 2013.
- Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski w: Kodeks Prawa Kanonicznego, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum, Poznań 1984.
- Congregatio pro Episcopis, Congregatio pro Gentium Evangelizatione, Instructio de synodis dioecesanis agendis (19.03.1997), AAS 89 (1997), s. 706-27; tekst polski w: Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł 2, red. i oprac. M. Sitarz, A. Romanko, U. Wasilewicz, P. Zajac, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2013, s. 514-57.
- Congregatio pro Episcopis, Decretum Animarum bonum de Administratione Apostolica personali „Sancti Ioannis Mariae Vianney” condenda (18.01.2002), AAS 94 (2002), s. 305-308; tekst polski w: Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł 2, red. i oprac. M. Sitarz, A. Romanko, U. Wasilewicz, P. Zajac, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2013, s. 558-63.
- Congregatio pro Episcopis, Directorium Ecclesiae imago de pastoralis ministerio Episcoporum Ecclesiae imago (22.02.1973), Typis Polyglottis Vaticanis 1973; tekst polski w: Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł, red. i oprac. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2006, s. 403-516.
- Congregatio pro Episcopis, Directorio Apostolorum Successores per il ministero pastorale dei vescovi (22.02.2004), Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2004; tekst polski w: Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł, red. i oprac. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2006, s. 517-711.
- Dekret Biskupa Elckiego powołujący Komisję Główną i Sekretariat I Synodu Diecezji Elckiej, w: I Synod Diecezji Elckiej (1997-1999), Kuria Biskupia Diecezji Elckiej, Elk 1999, s. 266.
- Dekret Biskupa Elckiego ustanawiający komisje synodalne I Synodu Diecezji Elckiej, w: I Synod Diecezji Elckiej (1997-1999), Kuria Biskupia Diecezji Elckiej, Elk 1999, s. 265.
- Dekret Biskupa Elckiego zapowiadający zwołanie I Synodu Diecezji Elckiej, w: I Synod Diecezji Elckiej (1997-1999), Kuria Biskupia Diecezji Elckiej, Elk 1999, s. 259.
- Dekret Biskupa Elckiego zatwierdzający i promulgujący Statuty I Synodu Diecezji Elckiej, w: I Synod Diecezji Elckiej (1997-1999), Kuria Biskupia Diecezji Elckiej, Elk 1999, s. 15.

- Dekret Biskupa Ełckiego zwołujący I Synod Diecezji Ełckiej, w: I Synod Diecezji Ełckiej (1997-1999), Kuria Biskupia Diecezji Ełckiej, Ełk 1999, s. 267-68.
- Ioannes Paulus PP. II, Constitutio apostolica qua nova canonica ordinatio pro spiritali militum curae datur Spirituali militum curae (21.04.1986), AAS 78 (1986), s. 481-86; tekst polski w: Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł, red. i oprac. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2006, s. 211-17.
- Ioannes Paulus PP. II, Totus Tuus Poloniae Populus (25.03.1992), AAS 84 (1992), s. 1099-112; tekst polski w: „Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich” 3 (1992), nr 2, s. 4-27.
- Jan Paweł II, Homilia z 3 października 1992 r., „L'Osservatore Romano” (wydanie włoskie) 4.10.1992, s. 4-5.
- Kalendarium I Synodu Diecezji Ełckiej, w: I Synod Diecezji Ełckiej (1997-1999), Kuria Biskupia Diecezji Ełckiej, Ełk 1999, s. 286-95.
- Uczestnicy I Synodu Diecezji Ełckiej, w: I Synod Diecezji Ełckiej (1997-1999), Kuria Biskupia Diecezji Ełckiej, Ełk 1999, s. 275-80.
- Ziemia Wojciech, Przemówienie na Sesji Statutowej z dnia 22 kwietnia 1998 r., w: I Synod Diecezji Ełckiej, Kuria Biskupia Diecezji Ełckiej, Ełk 1999, s. 273.
- Ziemia Wojciech, Z Janem Pawłem II w trzecie tysiąclecie, w: I Synod Diecezji Ełckiej (1997-1999), Kuria Biskupia Diecezji Ełckiej, Ełk 1999, s. 5-8.

Literatura

- Arrieta, Juan Ignacio. 2011. „Synod diecezjalny.” W *Codex Iuris Canonici. Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz. Powszechne i partykularne ustawodawstwo Kościoła katolickiego. Podstawowe akty polskiego prawa wyznaniowego*. Edycja polska na podstawie wydania hiszpańskiego, red. Piotr Majer, 403-408. Kraków: Wolters Kluwer Polska.
- Dudziak, Jan. 1984. „Synod diecezjalny, jego struktura i rola w Kościele partykularnym. Refleksja kanonistyczno-pastoralna.” *Colloquium Salutis. Wrocławskie Studia Teologiczne* 16:47-80.
- Dudziak, Jan. 2004. „Synod diecezjalny. Organizacja i zadania.” W *Struktury kolegialne w Kościele partykularnym. Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej zorganizowanej przez Stowarzyszenie Kanonistów Polskich, Wydział Nauk Prawnych TN KUL i Wyższe Seminarium Duchowne w Tarnowie. Tarnów 17-18 września 2002*, red. Józef Krukowski, i Tomasz Rozkrut, 33-60. Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej Biblos.
- Dyduch, Jan. 1997. „Synod diecezjalny – narzędziem odnowy Kościoła partykularnego.” *Prawo Kanoniczne* 40, nr 3-4:23-36.
- Góralski, Wojciech. 1986. „Struktury synodalne i kolegialne w Kościele partykularnym według KPK Jana Pawła II.” *Studia Płockie* 14:54-68.
- Góralski, Wojciech. 1988. „Instytucja synodu w Kodeksie Prawa Kanonicznego Jana Pawła II.” *Prawo Kanoniczne* 31, nr 3-4:35-44.
- Góralski, Wojciech. 2006. „Synod diecezjalny.” W *Leksykon teologii pastoralnej*, red. Ryszard Kamiński, Wiesław Przygoda, i Marek Fiałkowski, 826-28. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.

- Guzewicz, Wojciech. 2008. „Z dziejów diecezji ełckiej 1992-2007.” *Studia Ełckie* 10:163-91.
- Morawski, Michał. 1937. „Synod diecezjalny w dawnej Polsce.” *Ateneum Kapłańskie* 39:223-49.
- Pawluk, Tadeusz. 2010. *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*. T. 2, *Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie*. Olsztyn: Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne.
- Przekop, Edmund. 1997. „Synod diecezjalny.” *Martyria* 8, nr 10 (79): 6-7.
- Przekop, Edmund. 1999. „Synod diecezjalny.” W *I Synod Diecezji Ełckiej (1997-1999)*, 9-14. Ełk: Kuria Biskupia Diecezji Ełckiej.
- Rozkrut, Tomasz. 1999. „Nowa instrukcja o synodach diecezjalnych.” *Prawo Kanoniczne* 42, nr 1-2:145-56.
- Rozkrut, Tomasz. 2002. *Synod diecezjalny w Kościele*. Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej Biblos.
- Sitarz, Mirosław. 2004a. „Organy kolegialne w Kościele partykularnym.” W *Kościół partykularny w Kodeksie Jana Pawła II*, red. Józef Krukowski, i Mirosław Sitarz, 115-53. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Sitarz, Mirosław. 2004b. „Synod diecezjalny.” W *Słownik prawa kanonicznego*, 170-71. Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax.
- Sitarz, Mirosław. 2005. „Synod diecezjalny.” W *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*. T. II/1: *Księga II. Lud Boży. Część I. Wierni chrześcijanie. Część II. Ustrój hierarchiczny Kościoła*, red. Józef Krukowski, 333-44. Poznań: Pallottinum.
- Sitarz, Mirosław. 2009. „Organy kolegialne w Kościele partykularnym.” W *25-lecie promulgacji Kodeksu Prawa Kanonicznego. Obowiązki i stosowanie w Polsce*, red. Józef Krukowski, i Zbigniew Tracz, 121-84. Łódź: Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie.
- Sitarz, Mirosław. 2013. „Synod.” W *Encyklopedia katolicka*, t. 18, red. Edward Gilewicz, 1339-341. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Sitarz, Mirosław. 2014. „Synod diecezjalny w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku. Zarys problematyki.” *Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich* 27:91-106.
- Szewczyk, Roman. 2001. „Wymiar pastoralny i ewangelizacyjny I Synodu Diecezji Ełckiej.” *Ełckie Studia Teologiczne* 2:307-11.
- Sztafrowski, Edward. 1985. *Podręcznik prawa kanonicznego*. T. 2. Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej.
- Sztafrowski, Edward. 1987. „Synod diecezjalny w doktrynie soborowej i jej wyraz w posoborowych synodach polskich.” *Prawo Kanoniczne* 30, nr 1-2:61-75.
- Sztafrowski, Edward. 1988. „Instytucja synodu diecezjalnego przed Soborem Watykańskim Drugim.” *Prawo Kanoniczne* 31, nr 3-4:21-33.
- Wójcik, Walenty. 1986. „Synod diecezjalny w nowym Kodeksie Prawa Kanonicznego.” *Prawo Kanoniczne* 29, nr 1-2:93-131.
- Wroczeński, Józef. 1998. *Rola i zadania prezbiterium w życiu Kościoła partykularnego. Studium prawnohistoryczne*. Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej.
- Zajac, Paweł. 2015. *Kościół partykularny w ustawodawstwie Jana Pawła II. Zarys problematyki*. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.

**Synod diecezjalny odnową Kościoła partykularnego
na przykładzie I Synodu Diecezji Ełckiej**

S t r e s z c z e n i e

Synod diecezjalny powinien zostać zwołany, gdy uzna to za konieczne biskup diecezjalny. W diecezji ełckiej, która została erygowana w 1992 r., synod został zapowiedziany dnia 18 maja 1997 r. Pierwsza Sesja Synodu odbyła się 25 marca 1998 r.

Autor w artykule przeanalizował znaczenie synodu diecezjalnego w procesie organizacji Kościoła partykularnego. Następnie scharakteryzował ustawodawstwo diecezji zgodnie ze statutami Synodu Diecezji Ełckiej, definicję synodu, a także przygotowanie, przebieg i zadania synodu.

Słowa kluczowe: biskup diecezjalny; diecezja; władza ustawodawcza; Kongregacja ds. Biskupów

**The Diocesan Synod as the Renewal of the Particular Church
on the Example of the First Synod of the Diocese of Ełk**

S u m m a r y

The diocesan synod should be convened when it is deemed necessary by the diocesan bishop. In the Diocese of Ełk, which was erected in 1992, the synod was announced on May 18, 1997. The first session of the synod was held on March 25, 1998.

The Author analyzed in the article the importance of the diocesan synod in the process of organization the particular Church. Then he characterized the legislation of the diocese according to the statutes of the Synod of the Diocese of Ełk, the definition of the synod and the preparation, conducting and the competences of the synod.

Key words: diocesan bishop; diocese; legislative power; Congregation for Bishops

Information about Author: SEBASTIAN MARGIEWICZ, J.C.L. – Ph.D. student, Department of Public and Constitutional Church Law, Institute of Canon Law, Faculty of Law, Canon Law and Administration at the John Paul II Catholic University of Lublin; ul. Kościuszki 9, 19-300 Ełk, Poland; e-mail: sebastian.margiewicz@gmail.com